

PREREQUISITES FOR A SUSTAINABLE MODEL OF CITIES DEVELOPMENT

PREMISE PENTRU UN MODEL DURABIL AL DEZVOLTĂRII ORAȘELOR

Cristina ALPOPI

Department of Public Administration, Academy of Economic Studies, Bucharest, Romania
Catedra de Administrație Publică, Academia de Studii Economice, București, România
calpopi07@yahoo.com

Abstract

The objectives of sustainable development of human settlements are related to controlling the urban space evolution, to enabling a more balanced system, especially tracking the dynamic cities growth, alleviating social and spatial segregation especially in major cities, environmental problems and those generated by transport. These objectives require integration and continuity of socio-economic development policies, in particular those concerning urban development, both vertical (at all levels: local, regional, national and international) and horizontally, between all the social, administrative and economical components.

Keywords: sustainable development, environmental problems, cities development

Rezumat

Obiectivele dezvoltării durabile ale așezărilor umane sunt legate de controlul evoluției spațiului urban, în vederea edificării unui sistem mai echilibrat, în special urmărirea dinamicii creșterii orașelor, atenuarea segregării spațiale și sociale îndeosebi în marile orașe, problemele de mediu și cele generate de transport. Aceste obiective impun integrarea și continuitatea politicilor de dezvoltare socio-economice, în particular a celor privind dezvoltarea urbană, atât pe verticală (la toate nivelele : local, regional, național și internațional), cât și pe orizontală, între toate componentele sistemului social, administrativ și economic.

Cuvinte cheie: dezvoltare durabilă, probleme de mediu, dezvoltarea orașelor

1. Introducere

Limitarea extinderii spațiale a orașelor reprezintă unul dintre obiectivele majore ale dezvoltării durabile a orașelor. Dificultățile din ce în ce mai mari privind managementul energiei și al fluxurilor materiale, al problemelor generate de marea concentrare a populației umane și al transporturilor în orașe, pun sub semnul întrebării viabilitatea pe termen lung a acestora, mai ales dacă sunt puse în legătură cu uriașele resurse necesare întreținerii funcționării marilor aglomerări urbane.

Diversificarea structurilor urbane, specializarea componentelor și a legăturilor functionale dintre acestea, fac posibilă limitarea extinderii orașelor. Asigurarea acestui deziderat oferă șanse de atingere a echilibrului sistemului urban și de diminuare a efectelor nocive prezente în aceste arii, asigurând totodată timpul necesar pentru identificarea unor noi tehnologii și modele de restructurare a cetăților din orașe. În contextul diversificării (structurale, functionale și culturale), unul dintre cele mai importante obiective îl constituie diminuarea dezvoltărilor de tip extensiv (în teritoriu) a orașelor în favoarea celor care vizează reciclarea terenurilor urbane, restructurarea structurilor construite existente, reintroducerea acestora în circuitul existenței cotidiene a orașului, încadrarea obiectivelor în procesul de restructurare a configurațiilor spațiale- tehnologice existente.

Integrarea politicilor de dezvoltare a structurilor spațiale cu cele de natură economică și socială și cu cele privind conservarea elementelor valoroase de cadru natural și construit reprezintă una dintre opțiunile strategice cele mai importante privind managementul așezărilor urbane. Aceste obiective impun integrarea și continuitatea politicilor de dezvoltare socio-economice, în particular a celor privind dezvoltarea urbană, atât pe verticală (la toate nivelele : local, regional, național și internațional), cât și pe orizontală, între toate componentele sistemului social, administrativ și economic.

Politicile integrate care vizează limitarea extinderii orașelor au în vedere următoarele obiective strategice:

- limitarea creșterii populației urbane;
- restructurarea urbană;
- restructurarea rețelei de localități;
- restructurarea economică.

Mijloacele pentru atingerea acestor obiective strategice sunt:

- schimbări în structura socio- profesională a locuitorilor;
- modificarea mentalităților (setul de valori), atitudinilor, comportamentelor;
- asigurarea echilibrului cu resursele de hrană, bunuri și servicii;
- reciclarea terenurilor urbane pentru construcții ;

- re- conversii spațial- functionale ale cladirilor ;
- refolosiri și reciclari ale subansamblurilor și materialelor de construcții ;
- creșterea complexității sistemice a structurilor urbane ;
- creșterea gradului de integrare a structurilor orașului cu cele ale rețelei de localități;
- complementaritatea dezvoltărilor rural- urban ;
- restructurarea economico- financiară ;
- restructurarea instituțională ;
- asigurarea compatibilității politicilor de dezvoltare cu capacitatea de suport a Capitalului Natural ;
- intervenția politicului în evitarea atragerii populației către marile orașe.

Modelele europene de dezvoltare spațială a orașelor sunt supuse proceselor de integrare la toate nivelele socio- economice, cuprinse în fenomenul mai larg al globalizării. Strategii, politici, programe, modele și planuri de acțiune se integrează ierarhic unele cu altele, nu numai în plan metodologic, dar și în acela al scării spațiale considerate. În acest sens, planurile și studiile, coordonate politic și economic iau în considerare amenajarea complexă a teritoriului european.. Din această perspectivă, prioritățile strategice ale dezvoltării spațiale sunt orientate către agregarea de sisteme urbane policentrice și către dezvoltarea spațiului rural.

Apariția unui nou concept operational, acela de oraș rural, are în vedere obiective generale legate de descentralizare, diversitate și echitate, orientate către obiectivul strategic major al unei dezvoltări durabile, bazate pe micșorarea impactului activităților umane asupra resurselor Capitalului Natural. O opțiune posibilă și cunoscută este orașul rural, care reprezintă un nucleu de structurare a rețelei de așezări umane în teritoriu și de repartizare spațială a activităților sociale și economice.

Un rol deosebit în încetinirea expansiunii spațiale a orașelor îl au politicile de dezvoltare ale așezărilor rurale amplasate la periferia marilor aglomerații urbane. Acestea, beneficiind de o serie dintre avantajele spațiului urban, în special în ceea ce privește transportul și unele dintre servicii, cunosc o dinamică deosebită și fenomene de concentrare a populației, de urbanizare și de utilizare intensiva, de tip industrial a potențialului agricol, care conduc rapid la impacte majore și ireversibile asupra mediului.

Diversitatea ofertei acestora fata de sistemul aglomeratiei si mentinerea unei specificitati in ceea ce priveste profilul economic initial poate incetini dinamica expansiunii marelui oras.

Alegerea taliei viitoarelor dezvoltari urbane este o problema mai veche. Dintotdeauna dimensiunile au fost sugerate de considerente politice, administrative, economice, in general legate de posibilitatile de gestiune mai eficienta a teritoriului respectiv. Considerentele mai noi au in vedere elemente de ecologia mediului natural (in sensul oferirii posibilitatii de refacere a unora dintre resursele Capitalului Natural – in special a apei).

Un factor al posibilei limitari a expansiunii oraselor il constituie transportul ; dezvoltarea unei retele dense si eficiente de transport in cadrul retelei de localitati constituita in jurul marilor orase.

Obiectivele dezvoltarii durabile ale asezarilor umane sunt legate de controlul evolutiei spatiului urban, in vederea edificarii unui sistem mai echilibrat, in special urmarirea dinamicii cresterii oraselor, atenuarea segregarii spatiale si sociale indeosebi in marile orase, problemele de mediu si cele generate de transport. Problemele specifice teritoriilor urbane, care necesita actiuni pentru tranzitia socio-economica catre o societate durabila sunt:

- cunoasterea gradului de antropizare a teritoriilor urbanizate (si implicit evaluarea datoriei catre mediu) ;
- monitorizarea structurii demografice si socio- profesionale a fortei de munca ;
- dezvoltarea (diversificarea) activitatilor economice si in consecinta, a locurilor de munca, tinand cont si de resursele specifice ale zonei ;
- locuirea in ariile urbane ;
- managementul zonelor industriale ;
- problemele ridicate de necesitatea restructurarii urbane a zonelor vechi ale oraselor ;
- problematica periferiei oraselor ;
- mentinerea spatiilor verzi din orase si extinderea acestora intr-o retea ;
- problematica zonelor protejate, naturale si construite;
- dezvoltarea retelelor de transport (mijloace, cai de comunicatie, sisteme de transport) ;

- problema deșeurilor solide (colectare, transport, sortare, reutilizare, reciclare, tratare, depozitare, distrugere, reintegrare în mediul natural) ;
- managementul apei în orașe și în teritoriile urbanizate (resurse de apă potabilă și industrială, exploatarea acestora, tratare, distribuție, modele de consum, recuperare- reciclare, epurare, reintroducere în ciclul natural).

Aceste obiective sunt adesea mai ușor de atins la scară mică, deoarece ciclurile ecologice locale sunt mai ușor de determinat și supravegheat, în consecință, presupun politici de dezvoltare durabilă mai ușor de implementat.

Așezările umane reprezintă un consumator major de resurse naturale (inclusiv suprafețele de teren disponibile), producând totodată reziduuri neasimilabile, sau asimilabile într-un timp care depășește capacitatea de regenerare a mediului, conducând la un proces continuu de degradare a acestuia. La nivelul determinărilor majore ale abordării problemelor societății umane prin prisma opțiunilor pentru o Dezvoltare Durabilă, se află în primul rând presiunile asupra resurselor naturale de bază exercitate de doi factori aflați într-o strânsă interdependență: creșterea demografică și creșterea economică. Fenomene precum urbanizarea, cu problema mereu nerezolvată a locuirii, și aspectele generate de poluare sunt cele mai directe consecințe ale factorilor amintiți. Printre resursele naturale de bază este inclus și teritoriul, înțeles nu numai ca spațiu, dar și ca suprafață disponibilă pentru amplasarea așezărilor umane.

Limitarea suprafețelor propice pentru construcția orașelor conduce la ideea că gospodărirea și protecția acestei resurse devine una dintre preocupările majore vizând Dezvoltarea Durabilă. Acesta este contextul actual în care se poate analiza problematica extinderii orașelor. Din perspectiva ecologiei peisajului se consideră o regândire a abordării bazate pe structură, funcțiune și schimbare. Se consideră chiar că structura formelor caracteristice ale unui sit sunt mai importante decât caracteristicile interne ale sale, cu alte cuvinte, aspecte generale ale dezvoltării spațiale determină înainte de toate caracteristicile sale ecologice.

Propunerea unor principii pentru expansiunea orașelor ar trebui să aibă drept obiective pe lângă tranziția și accesibilitatea către zonele (teritoriile) înconjurătoare, creșterea legăturilor între toate zonele urbane, maximizarea conexiunilor zonelor și populației umane respective cu serviciile urbane, pentru eficientizarea utilizării acestora, dezvoltarea zonelor de spații plantate și alte terenuri libere în rețea,

pentru sistemul de spații verzi. Consecința dorită cea mai importantă a acestui tip de dezvoltare spațială o constituie menținerea conectivității între speciile cheie ale ecosistemelor care alcatuiesc Capitalul Natural.

În ceea ce privește managementul zonelor verzi, este necesară includerea lor ca parte integrantă a infrastructurii urbane.

Sistemul privind apa, în regim natural sau cel controlat de către om, trebuie să se schimbe în sensul adoptării celor mai variate soluții de gospodărire (surse, tratare, utilizare, reintroducere în circuitul natural). Este cunoscut faptul că o mare parte din energia antropică necesară unui oraș este utilizată în tratarea apei pentru a putea fi folosită în scopuri menajere. După utilizare, apa reziduală este în mod curent epurată. Una dintre idei este de a folosi apa după o primă utilizare, pentru alte scopuri, pentru care nu este nevoie de apă potabilă (stropitul spațiilor verzi, pentru fântâni arteziene etc). Pre-epurarea imediat după ieșirea din fiecare locuință simplifică și economisește procesele de canalizare și tratare ale stațiilor de epurare. Reciclarea apei și acumularea apei de ploaie pentru alte scopuri decât cele de băut constituie o sursă majoră de micșorare a efortului energetic pentru gospodărirea apei la scară întregii așezări.

O altă problemă este cea care se referă la cele două tipuri de așezări – satul urban și orașul rural. Ideea de a combina avantajele satului urban și orașului rural, vine din direcții diferite ale domeniului amenajării spațiale. Orașul rural pleacă de la ideea dezvoltării unor centre polarizatoare în cadrul unor teritorii precumpanitor rurale, prin dezvoltarea unor servicii cu caracter urban, accesibile comunităților rurale care gravitează în jurul acestora, precum și prin dezvoltarea unor mici industrii, adaptate resurselor locale. Satul urban, se bazează pe utilizarea mixtă a terenurilor, pe o densitate ridicată care să asigure o concentrare spațială suficientă pentru accesibilitate fără automobil, dotare cu servicii urbane la același nivel ca și orașul, spații verzi extinse la maximum posibil, amestecarea clădirilor publice cu cele de locuit, parcaje și accesibilitate auto la periferie și o bună conexiune (prin cale ferată sau tramvai) cu marele oraș.

O bună parte din poluarea (noxe, particule în suspensie, metale grele, zgomote și vibrații, poluarea termică a aerului) din orașe este produsă de către circulația auto. În proiectarea și dezvoltarea ansamblurilor noi rezidențiale, la fel ca și în cazul expansiunii orașelor, rețelele de transport joacă un rol determinant. Orașele, incluzând suburbiile cu cea mai mare concentrație de dioxid de carbon sunt cele

mai mari dimensiuni dar cu cea mai scăzută densitate a populației, situație datorată deplasărilor mai intense. Reducerea consumului de combustibil fosil, și în consecință și a poluării, realizabilă prin imaginarea și realizarea de noi tehnologii de transport, bazate pe surse alternative de energie, nu este deocamdată eficientă economic. Reducerea deplasărilor, prin amplasări adecvate ale zonelor respective, precum și realizarea unor trasee de comunicație cât mai scurte reprezintă o altă familie de soluții pentru problema transportului urban. La nivelul mentalității populației, ideea de bază este de a stimula utilizarea transportului public și reducerea dependenței față de automobil sau utilizarea bicicletei sau altor mijloace care utilizează energia umană pentru deplasări scurte și medii. În majoritatea acestor familii de soluții implicarea constructorilor, arhitecților și urbanistilor este esențială.

Una dintre premisele majore pentru dezvoltarea durabilă a așezărilor umane o constituie managementul periferiei. Caracterul eterogen, procesele sociale, economice și ecologice mai puțin monitorizate conduc la dificultăți metodologice serioase dacă se au în vedere obiective pe termen mai lung. În această zonă, supusă schimbării ecologice datorită presiunii antropice, esențială este menținerea echilibrului ecologic, prin amplasări punctuale discrete ale diferitelor activități, inclusiv a zonelor de locuit. Orice schimbare a utilizării terenurilor (destinație agricolă sau zone naturale în zone construite) se poate face numai în cadrul unor planuri regionale mai vaste.

Obiectivele strategice legate de managementul zonelor periferice ale orașului, sunt:

- restructurarea așezărilor umane și a zonelor de la periferia orașelor în raport cu resursele Capitalului Natural ;
- limitarea extinderii orașelor prin restructurarea lor ;
- evitarea insularizării socio- economice a periferiei;
- abordarea ecosistemică în practica managementului așezărilor umane;
- conceptul diversității ca principiu operațional esențial.

Aceste obiective devin posibil de îndeplinit pe de o parte prin creșterea gradului de integrare funcțională, atât la nivelul zonelor orașelor, cât și al zonelor periferice cu structurile funcționale și tehnologice ale orașului, iar pe de altă parte prin creșterea gradului de integrare a periferiei cu suprasistemul rețelei de localități și cu cel regional internațional. Restructurarea urbană astfel concepută ar cuprinde pe lângă reintegrarea funcțională, noi conexiuni și în final recompunerea orașului ca întreg, incluzând

zonele periferice. Rezultatul dorit ar fi dezvoltarea bazată pe resursele interne sistemice ale complexului socio-economic urban și ale teritoriului, în ceea ce privește asigurarea fluxurilor materiale și energetice în ambele direcții. Premisa principală pentru o astfel de abordare constă în existența eterogenității funcționale la nivelul global al zonei periferice, care poate fi valorificată în procesele de dezvoltare, în condițiile în care diversitatea constituie una dintre calitățile necesare oricărei dezvoltări durabile.

BIBLIOGRAFIE:

- 1 - * * * Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent (European Conference of Ministers Responsible for Regional Planning – CEMAT), Hanover, 2000;
- 2 - * * * Reforma și lucrările publice în România ultimilor ani 1997 – 2000 – Ministerul Lucrărilor Publice, Editura Universală, București, 2000;
- 3 - * * * România – Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă, Editura Nova, București, 1999;
- 4 - * * * Towards sustainable human settlements development in the ECE region, Economic commission for Europe, 1996;
- 5 - Bonnet Jacques, Marile metropole mondiale, Institutul European, Iași, 2000;
- 6 - Ianoș Ioan, Sisteme teritoriale, Editura Tehnică, București, 2000.